

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Κ. Βαλεοντίς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αναφέρονται οι κατηγορίες ενδιαφερομένων για την τεχνική ορολογία (ονοματοθέτες, χρήστες, αμέτοχοι δέκτες, γλωσσολόγοι) και τα προβλήματα της τεχνικής ορολογίας από τη σκοπιά της κάθε κατηγορίας. Συνοψίζεται η προέλευση της ελληνικής τεχνικής ορολογίας. Επιχειρείται παραπέρα ανάλυση μερικών πτυχών του προβλήματος της κάθε κατηγορίας και ιδιαίτερα του ονοματοθέτη (ο φόβος του νεολογισμού, το πρόβλημα του γλωσσικού υλικού, το πρόβλημα της γενικής αποδοχής). Συνοψίζονται συμπεράσματα και διατυπώνονται σχετικές προτάσεις.

PROBLEMS OF TECHNICAL TERMINOLOGY

C. Valeontis

SUMMARY

The parties interested in technical terminology (namers, users, uninvolved receivers, linguists) as well as the problems of technical terminology from the point of view of each party are considered. The origin of the greek technical terminology is summarized. Further analysis of some aspects particularly of the namer's problem is attempted (the fear of the neologism, the problem of the lingual material, the general acceptance problem). Conclusions are summarized and relevant suggestions are put forward.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το μεγαλύτερο μέρος από το κείμενο τούτης της Ομιλίας συντάχθηκε στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1987 όταν ο αείμνηστος **Αντώνης Τρίτσης**, Υπουργός Παιδείας τότε, μου ζήτησε μέσω του διευθυντή του ιδιαίτερου Γραφείου του να του εκθέσω, σε σύντομο Ενημερωτικό Σημείωμά μου⁽¹⁾, **απόψεις και προτάσεις** για τα προβλήματα της **Τεχνικής Ορολογίας**, ενόψει της συμμετοχής του Υπουργού στην εκπομπή της ΕΤ-1 "Ανοιχτά Χαρτιά" που πραγματοποιήθηκε λίγες μέρες αργότερα (14.9.87), με θέμα συζήτησης "Η γλώσσα μας".

Σήμερα, μετά από πέντε χρόνια από το αρχικό ερέθισμα, πέντε χρόνια γεμάτα από συνταρακτικά γεγονότα ανάμεσα στα οποία και ο απρόσμενος χαμός του Αντώνη Τρίτση, το σκηνικό της Ελληνικής Ορολογίας δεν μπορούμε να πούμε ότι δεν έχει αλλάξει - ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη ίδρυση της **Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)** - αλλά τα προβλήματα δεν έχουν ακόμα λυθεί.

Ξαναθέτοντας, λοιπόν, εκείνα τα ίδια προβλήματα, την ανασκόπηση των οποίων προκάλεσε το ενδιαφέρον και η ιδιαίτερη ευαισθησία του Αντώνη Τρίτση για την ελληνική γλώσσα, εξετάζοντας τα βέβαια κάτω από το πρίσμα της σημερινής πραγματικότητας, αφιερώνω τούτη την εργασία στη μνήμη του.

1 ΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Τα προβλήματα της **τεχνικής ορολογίας** είναι διαφορετικά, ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία τα εξετάζουμε και η οποία είναι συνάρτηση της κατηγορίας των ανθρώπων που ενδιαφέρονται για την τεχνική ορολογία.

Μπορούμε να διακρίνουμε **τέσσερις κατηγορίες** ανθρώπων που εμπλέκονται στο θέμα, χωρίς να αποκλείεται ένας συγκεκριμένος ενδιαφερόμενος να ανήκει σε περισσότερες από μια.

1.1 Οι ονοματοθέτες

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

- α. ο **ειδικός επιστήμονας** που εργάζεται στην πρώτη γραμμή της επιστήμης ή της τεχνικής, όπου γεννιούνται συνεχώς νέες έννοιες που χρειάζονται ονοματοδότηση,
- β. ο **τυποποιητής** ειδικός επιστήμονας που ασχολείται με την τυποποίηση ορολογίας, μεθόδων, δοκιμών και προδιαγραφών ενός συγκεκριμένου γνωστικού πεδίου και που διαθέτει γενική θεώρηση του αντικειμένου και γνώση της αντίστοιχης ξενόγλωσσας ορολογίας,
- γ. ο **τεχνοκράτης** κάθε τομέα (τεχνική, οικονομία, πολιτική κτλ.) που κινείται στην πρώτη γραμμή των εξελίξεων σε διεθνές ή περιφερειακό (π.χ. ΕΟΚ)

επίπεδο, που συμμετέχει σε συναντήσεις και συνέδρια και έρχεται πρώτος σε επαφή με την τελευταία λέξη της σχετικής ξενόγλωσσης ορολογίας και που όταν επιστρέφει ψάχνει για λέξεις για να μας τα πει ελληνικά,

- δ. ο συγγραφέας ή αρθρογράφος επιστημονικών ή τεχνικών κειμένων, οι πηγές του οποίου είναι συνήθως ξενόγλωσσες και
- ε. τέλος, ακόμα και ο απλός μεταφραστής ή ο δημοσιογράφος που κάτω από την πίεση των καθημερινών υποχρεώσεών τους δεν έχουν πού να απευθυνθούν και καταφεύγουν συχνά σε λύσεις απελπισίας.

1.2 Οι χρήστες

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

- α. ο επιστήμονας, ο τεχνικός ή ο τεχνολόγος που ασχολούνται με τη μελέτη και την εφαρμογή,
- β. ο συγγραφέας, ο μεταφραστής ή ο συντάκτης κειμένων γενικότερα,
- γ. ο εκπαιδευτικός.

1.3 Οι αμέτοχοι δέκτες

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι μη ειδικοί - το ευρύ κοινό - που έρχεται σε επαφή με ένα μέρος της τεχνικής ορολογίας, το μέρος εκείνο που διαχέεται καθημερινά και ενσωματώνεται στην κοινή ορολογία.

1.4 Οι γλωσσολόγοι

Οι επιστήμονες της γλώσσας, οι ειδήμονες μελετητές, οι ερευνητές των γλωσσικών φαινομένων.

1.5 Το πρόβλημα της κάθε κατηγορίας

Ας δούμε, σε γενικές γραμμές, το πρόβλημα για καθεμιά από τις πλοπάνω κατηγορίες ενδιαφερομένων για την τεχνική ορολογία.

Το πρόβλημα της πρώτης κατηγορίας εκφράζεται με τα ερωτήματα: "Πώς να ονομάσω την καινούργια έννοια; Ποιες αρχές θα εφαρμόσω; Πού μπορώ να βρω βοήθεια; Τι εντύπωση θα δημιουργήσει η επιλογή μου; Θα έχει γενική αποδοχή;".

Το πρόβλημα της δεύτερης κατηγορίας εκφράζεται με τα ερωτήματα: "Υπάρχει άραγε ελληνικός όρος για την έννοια αυτή; Τι βοηθήματα μπορώ να χρησιμοποιήσω για να τον βρω; Βρήκα περισσότερους από έναν ελληνικούς όρους που θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω για τη συγκεκριμένη έννοια, ποιον να επιλέξω; Να βάλω, για καλό και για κακό, και τον ξενόγλωσσο όρο μέσα σε πα-

ρένθεση; Δεν βρήκα κανέναν αντίστοιχο ελληνικό όρο. Δεν θέλω να διακινδυνεύσω να παίξω το ρόλο του ονοματοθέτη, πού θα απευθυνθώ για βοήθεια; Ν' αφήσω τον ξενόγλωσσο όρο βάζοντάς τον μέσα σε εισαγωγικά; Να τον μεταγράψω στο ελληνικό αλφάβητο ή να τον χρησιμοποιήσω όπως είναι; "

Το πρόβλημα της τρίτης κατηγορίας εκφράζεται με τα ερωτήματα: "Δεν πρέπει να κατανοήσω τις έννοιες που μου περιγράφονται; Γιατί αυτές να μην αποδίδονται με ελληνικούς όρους αλλά με ξενόγλωσσους; Είναι ανάγκη να είμαι γλωσσομαθής; Τι βοηθήματα, απλά και εύχρηστα, μπορώ να βρω; "

Το πρόβλημα της τέταρτης κατηγορίας εκφράζεται με τα ερωτήματα: "Σε ένα τόσο σοβαρό εθνικό διεπιστημονικό πρόβλημα που με αφορά άμεσα σαν ειδικό επιστήμονα της γλώσσας δεν θά 'πρεπε να παίξω ενεργότερο ρόλο; Πώς προσδιορίζεται ακριβώς αυτός ο ρόλος; Θα πρέπει να εξειδικευτώ και σε κάθε άλλο γνωστικό πεδίο για να μπορέσω να συμβάλω ουσιαστικά στην παραγωγή τεχνικής ορολογίας στο υπόψη πεδίο; Και σε ποιο πεδίο; Μήπως αυτή η άποψη είναι ουτοπική; "

Τέλος, το γενικό πρόβλημα όλων είναι η καταλληλότητα του γλωσσικού υλικού:

- του ονοματοθέτη ως υλικού που θα πρέπει να το επεξεργαστεί και να το μορφοποιήσει,
- του χρήστη ως υλικού που θα πρέπει να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες απαιτήσεις σαφήνειας και ακρίβειας για την τεχνική έκφραση,
- του αμέτοχου δέκτη ως υλικού πληροφόρησης μέσα στα πλαίσια των καθημερινών του ασχολιών,
- του γλωσσολόγου ως υλικού μελέτης και έρευνας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ - Και η Ακαδημία Αθηνών; θα ρωτούσε κάποιος. Δεν είναι και αυτής αρμοδιότητα η τεχνική ορολογία; Η απάντηση είναι "Ναι" στο βαθμό που αυτή μπορεί να απασχολεί ή να αξιολογεί ανθρώπους της κατηγορίας των ονοματοθετών που αναφέραμε πιο πάνω. Αλλά, οπωσδήποτε, με τα σημερινά δεδομένα, το βάρος του συνολικού προβλήματος, δεν μπορεί να ριχτεί πάνω στους ώμους ενός μόνο ιδρύματος/φορέα έστω και αν αυτό είναι η Ακαδημία Αθηνών. Εκτός αν αυτό το ίδρυμα, με κατάλληλη θεσμοθέτηση, ενεργοποιηθεί και παίξει το ρόλο εθνικού συντονιστή.

2. Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ενας ελληνικός τεχνικός όρος μπορεί

- 2.1 να εισαχθεί από ξένη, εθνική ή διεθνή, ορολογία και να αποδοθεί στα ελληνικά - συχνή περίπτωση που αφορά όλους τους ονοματοθέτες - οπότε είναι δυνατό να εφαρμοστεί μια από τις ακόλουθες εναλλακτικές λύσεις:
- α. να χρησιμοποιηθεί **περίφραση** από υπάρχοντες ελληνικούς όρους (π.χ. display: **οπτική παρουσίαση**),
 - β. να γίνει **μεταφορά** υπάρχοντος ελληνικού όρου και αλλαγή του νοήματός του (π.χ. testing laboratory accreditation: **διαπίστευση** εργαστηρίων δοκιμών),
 - γ. να δημιουργηθεί ένας **νεολογισμός**, δηλαδή μια νέα ελληνική λέξη ή φράση που δεν είχε χρησιμοποιηθεί ως τώρα (π.χ. interface: **διεπαφή**),
 - δ. να γίνει **δανεισμός** του ξενόγλωσσου όρου, δηλαδή προσαρμογή της εξωτερικής μορφής του στο σύστημα της ελληνικής γλώσσας (π.χ. pigment: **πιγμέντο**),
 - ε. ή, τέλος, να γίνει απλή **μεταγραφή** της προφοράς του ξένου όρου στα ελληνικά (π.χ. volt: **βολτ**),
- 2.2 να δημιουργηθεί στα ελληνικά από την αρχή και ύστερα να αποδοθεί σε άλλες γλώσσες, οπότε θα είναι μια καθαρά ελληνική λέξη ή φράση - περίπτωση που αφορά κυρίως τον ονοματοθέτη 1.1α - οπότε μπορεί να εφαρμοστεί μια από τις προηγούμενες λύσεις 2.1α, 2.1β ή 2.1γ.

3. ΕΜΒΑΘΥΝΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΗ

3.1 Ο "φόβος του νεολογισμού"

Εξετάζοντας για λίγο, μια-μια, τις λύσεις 2.1α ως 2.1ε, που μπορούν να επιλέξουν οι ονοματοθέτες, μπορούμε να παρατηρήσουμε:

Η λύση 2.1α έχει το πλεονέκτημα ότι χρησιμοποιεί λέξεις, όρους και έννοιες που ήδη υπάρχουν, προσκρούει όμως στην αρχή της γλωσσικής οικονομίας αφού οδηγεί σε ελληνικές μακροσκελείς περιφραστικές αποδόσεις. Η γενίκευση της εφαρμογής της - ιδιαίτερα στην ονοματοδότηση θεμελιωδών σύγχρονων εννοιών - θα αποτελούσε κίνδυνο ανακοπής της ανάπτυξης της ελληνικής γλώσσας.

Η λύση 2.1β έχει το πλεονέκτημα ότι χρησιμοποιεί γνωστές λέξεις ή όρους στους οποίους αντιστοιχεί μια ακόμα έννοια εκτός από εκείνες που ήδη υπάρχουν. Η γενίκευση της εφαρμογής της θα "ανέβαζε στα ύψη" την πολυδυναμία των λέξεων και όρων της ελληνικής γλώσσας, θα οδηγούσε, δηλαδή, σε μια πραγματική αδυναμία και φτώχεια της γλώσσας μας για τις σύγχρονες απαιτήσεις.

Η λύση 2.1γ είναι από τις ουσιαστικότερες συνιστώσες του προβλήματος του ονοματοθέτη. Υπάρχει διάχυτη η αντίληψη - σαν άγραφη Αρχή Ονοματοδοσίας - ότι "καλό είναι" να αποφεύγονται οι νεολογισμοί, οι νέες λέξεις ή όροι που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ως τώρα και δεν υπάρχουν σε κανένα λεξικό, έστω και αν αυτοί έχουν σχηματιστεί σωστά με τους κανόνες της παραγωγής, της σύνθεσης και της σύνταξης... Αλλά είναι τουλάχιστον **αφέλεια** να πιστεύουμε ότι για τους όρους με τους οποίους θα ονοματίσουμε νέες βασικές τεχνικές έννοιες θα βρούμε λέξεις "που υπάρχουν" ήδη στο γενικό Αρχείο της Ελληνικής Γλώσσας, αφού οι έννοιες αυτές ήταν **ως τώρα ανύπαρκτες**. Είναι θέμα κοινής λογικής ότι αν έχουμε μια νέα έννοια η οποία είναι **βασική έννοια** μιας, μικρής ή μεγάλης, περιοχής ενός τομέα και το **όνομα** της οποίας - ο **όρος** - θα αποτελέσει απαρχή και βάση για τη δημιουργία μιας ολόκληρης **οικογένειας** λέξεων ή όρων, η πορεία για την ονοματοδότησή της θα είναι - σχεδόν πάντα - **μονόδρομος προς τον νεολογισμό**. Θα επιστρατευθούν, λοιπόν, όλοι οι δημιουργικοί κανόνες της γλώσσας και θα σχηματιστεί ο απαιτούμενος όρος.

Παραδείγματα

- Ο νεολογισμός "**διεπαφή**", πρόταση της **TE48/OEI** ⁽²⁾·⁽³⁾ που υιοθετήθηκε και από τη **MOTO**, αποτελεί βάση για ολόκληρη κατηγορία όρων το πλήθος των οποίων αυξάνεται συνεχώς ως προϊόν των εγασίων της **MOTO** ⁽⁴⁾ και οι οποίοι αντιστοιχούν σε ολόκληρο **υποσύστημα εννοιών** της Τηλεπληροφορικής:

- interface	- διεπαφή
- S interface	- διεπαφή S
- Z interface	- διεπαφή Z
- man-machine interface	- διεπαφή ανθρώπου-μηχανής
- user-network interface	- διεπαφή χρήστη-δικτύου
- basic access interface	- διεπαφή βασικής πρόσβασης
- ISDN basic access interface	- διεπαφή βασικής πρόσβασης ISDN
- transceiver speech and data interface	- διεπαφή ομιλίας και δεδομένων πομποδέκτη
- x-application interface-	- διεπαφή εφαρμογής χ
- interface structure	- δομή διεπαφής
- interface unit	- μονάδα διεπαφής
- radio interface etc.	- ραδιοδιεπαφή κτλ

- Ο νεολογισμός "**λογισμικό**" ⁽⁵⁾ για τον αγγλικό όρο **software** (γαλλ. **logiciel**) δεν δημιουργεί προβλήματα στην εφαρμογή του, ενώ απεναντίας ο "μη νεολογισμός" "**υλικό**" ή "**Υλικό**" ή "**υλικός εξοπλισμός**" (χρήση μεταφοράς - περιορισμού του γενικού όρου "**υλικό**" - 2.1β) για την απόδοση του αγγλικού όρου **hardware** (γαλλ. **matériel**) είναι προβληματικός στην εφαρμογή του δεδομένου ότι δημιουργεί αμφιβολίες η παράκαμψη των οποίων γίνεται συνήθως με την προσθήκη, σε παρένθεση, του ξενόγλωσσου **hardware**, φαινόμενο προφανώς απαράδεκτο...

Η λύση 2.1δ είναι η τελευταία λύση στην οποία μπορεί να καταφύγει ο ονοματοθέτης και μόνο αφού διαπιστωθεί αδυναμία εξεύρεσης αποδεκτής ελληνικής λέξης ή φράσης μέσω των διαδικασιών 2.1α, 2.1β ή 2.1γ. Η λύση αυτή καθιερώνει ορολογικά μορφήματα (ρίζες, προσφύματα) ξένα προς την ελληνική γλώσσα γι' αυτό και η χρήση της, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να είναι περιορισμένη.

Παραδείγματα

- Στον όρο "πιγμέντο" για την απόδοση του αγγλικού όρου pigment κατέληξε ο ΕΛΟΤ για να αντικαταστήσει τον περιφραστικό καθαρευουσιάνικο όρο "αδιάλυτη εν αιωρήσει χρωστική".
- Στον όρο "φάσορας" για την απόδοση του αγγλικού όρου phasor κατέληξε η Ομάδα TE2/OE5⁽⁶⁾ ύστερα από μελέτη πολλών εναλλακτικών αποδόσεων, νεολογισμών ή μη [π.χ. μιγαδικό διάνυσμα, διάνυσμα φάσης, φασιστής (κατά το τανυστής), φάσισμα (κατά το διάνυσμα) κ.ά.].

Η λύση 2.1ε εφαρμόζεται σε ορισμένες κατηγορίες όρων όπως είναι τα ονόματα μονάδων μέτρησης (π.χ. volt - βολτ, watt - βατ, gauss - γκάους κτλ. - βλέπε ΕΛΟΤ 100), όροι που είναι ή περιέχουν ξενόγλωσσο κύριο όνομα (π.χ. Compton effect - φαινόμενο Κόμπτον, Coulomb field - πεδίο Κουλόμπ) κ.ά. Η λύση αυτή δίνει όρους που δεν μπορούν να αφομοιωθούν στο σύστημα της κλιτής ελληνικής γλώσσας και, κατά συνέπεια, η γενικότερη εφαρμογή της αποτελεί άμεσο κίνδυνο αλλοτρίωσης της γλώσσας μας. Η ελληνική γλώσσα δεν είναι απλώς "η γλώσσα που γράφεται με το ελληνικό αλφάβητο", αλλά η γλώσσα που μιλήθηκε, μιλιέται και πρέ-πει να μιλιέται και στο μέλλον από τον ελληνικό λαό. Αυτή που κουβαλάει μέσα της ρίζες, προσφύματα και καταλήξεις από την ομηρική αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Όροι όπως "στάνταρντ", "μάνατζμεντ", "μάρκετινγκ", "πάρκινγκ" και τόσοι άλλοι δεν πρέπει να αποτελέσουν κανόνα "ελληνικής απόδοσης".

Από τα παραπάνω βλέπουμε πόσο κεντρικό ρόλο παίζει ο νεολογισμός για την ορθολογικότερη κάλυψη των αναγκών της σύγχρονης ονοματοδοσίας. Σ' αυτό το σημείο, υπεισέρχονται οι Αρχές Ονοματοδοσίας, δηλαδή οι βασικές αρχές της γλώσσας και της λογικής που αφορούν την περιγραφή των εννοιών και τον ορθό σχηματισμό των όρων και τίθενται στη διάθεση του ονοματοθέτη για να τον βοηθήσουν στο δύσκολο έργο του. Οι αρχές αυτές έχουν διατυπωθεί στα διεθνή Πρότυπα ISO/R704⁽⁷⁾, ISO/R1087⁽⁸⁾, και ISO 704⁽⁹⁾, προσαρμοστεί για την ελληνική γλώσσα στα ελληνικά πρότυπα ΕΛΟΤ 402⁽¹⁰⁾, ΕΛΟΤ 561⁽¹¹⁾ και ΣΕΠ ΕΛΟΤ 402⁽¹²⁾ και αναλυθεί/ερμηνευτεί σε ειδική εργασία⁽¹³⁾ που εξέδωσε ο ΕΛΟΤ. Οι αρχές αυτές πρέπει να είναι το ευαγγέλιο του ονοματοθέτη. Με την εκμάθησή και εφαρμογή τους ο ονοματοθέτης μπορεί να δημιουργεί σωστούς νεολογισμούς -και γενικότερα δόκιμους όρους - για τη σύγχρονη τεχνική ορολογία.

3.2 Το πρόβλημα του γλωσσικού υλικού

Αν ο ονοματοθέτης θελήσει να περιοριστεί στο γλωσσικό υλικό που διδάσκεται σήμερα στα σχολεία ως σημερινή ελληνική γλώσσα θα αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα. Ας εξετάσουμε με συντομία μερικά από αυτά.

3.2.1 Η μετοχή του ενεργητικού ενεστώτα

Ας πάρουμε λ.χ. το ρήμα "τρέχω". Η ενεργητική μετοχή "τρέχοντας" δεν μπορεί να αντιπροσωπεύσει όλες τις σημασίες της αρχαίας "τρέχων, -ουσα, -ον", που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιθετικός προσδιορισμός.

Για παράδειγμα, στους όρους: **τρέχων μέσος όρος, τρέχουσα αντίληψη, τρέχον κύμα**, δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιήσουμε τη μετοχή "τρέχοντας".

Επίσης στους όρους: **αύξων αριθμός, αύξουσα συνάρτηση, φθίνουσα συνάρτηση, προσπίπτον κύμα, προσπίπτουσα ακτίνα**, δεν είναι δυνατό να χρησιμοποιήσουμε τη μετοχή "αύξοντας" ούτε "φθίνοντας" ούτε "προσπίπτοντας".

Σε ελάχιστες, ίσως, περιπτώσεις κάποιες νέες μετοχές έχουν ουσιαστικοποιηθεί και χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά π.χ. "παράγοντας". Το φαινόμενο αυτό, όμως, αν γενικευτεί θα αποτελέσει σοβαρή επέμβαση στη γλώσσα (Ας σκεφτούμε: ο επιμένοντας ελληνικά!).

Πιο συχνό φαινόμενο, όμως, είναι η ουσιαστικοποίηση της αρχαίας μετοχής. Π.χ. ο παρών, το παρόν, το παρελθόν, το μέλλον, το περιβάλλον, η περιβάλλουσα, το ενδιαφέρον, το προϊόν, ο διδάσκων, ο ομιλών, τα υπάρχοντα κτλ.

Θα πρέπει, λοιπόν, να αναθεωρηθεί ο εξοβελισμός της ενεργητικής μετοχής του ενεστώτα, ως επιθετικού προσδιορισμού από τη διδασκόμενη σήμερα ελληνική γλώσσα. Αλλιώς, ή θα καταφεύγουμε σε εξαμβλωματικές λύσεις (όπως ο τρέχοντας) ή σε αστείες καταστάσεις περιφραστικών όρων, κατά παράβαση και της αρχής της γλωσσικής οικονομίας (π.χ. το κύμα που τρέχει - τρέχον κύμα - σε αντιδιαστολή βέβαια με το κύμα που στέκεται - στάσιμο κύμα).

3.2.2 Η μετοχή του παθητικού ενεστώτα

Σημαντικός είναι και ο περιορισμός της χρήσης, στη σημερινή διδασκόμενη γραμματική, της μετοχής του παθητικού ενεστώτα, χρήση που στην Τεχνική Ορολογία είναι συχνότατο φαινόμενο:

ανακλώμενη ακτίνα
διαδιδόμενο κύμα
μεταδιδόμενη ενέργεια
ταλαντούμενο σύστημα

ακτινοβολούμενη ενέργεια
εκπεμπόμενος ηχος
κινούμενος παρατηρήσιμος
κτλ.

Κατά τη γνώμη μας, η μετοχή αυτή θα πρέπει να διδάσκεται κανονικά και για οποιοδήποτε ρήμα.

3. 2. 3 Η χρήση της παθητικής φωνής

Ενώ στην προφορική καθημερινή γλώσσα, αλλά και στη γραπτή λογοτεχνική γλώσσα, η παθητική φωνή έχει περιορισμένη χρήση, στην τεχνική ορολογία και στη σύνταξη τεχνικών κειμένων η χρήση της είναι πολύ συχνή.

3. 2. 4 Οι αρχαίες ρίζες στην παραγωγή και στη σύνθεση

Οι σημερινοί επιστήμονες έχουν διδαχτεί και ασχοληθεί "μια ζωή" με την καθαρεύουσα και με τις αρχαίες ρίζες και δεν έχουν μεγάλο πρόβλημα με την τεχνική ορολογία που βασίζεται στα αρχαία ριζικά μορφήματα. Οι σημερινοί νέοι και αυριανοί επιστήμονες, όμως, δεν θα έχουν αυτό το πλεονέκτημα αν συνεχιστεί με τον ίδιο τρόπο να διδάσκεται η γλώσσα.

Πολλές από τις παραγωγικές καταλήξεις της αρχαίας και της καθαρεύουσας μένουν οι ίδιες και στη δημοτική (οι λεγόμενες λόγιες), αλλά και πολλές έχουν προσαρμοστεί στη δημοτική. Παραδείγματα:

<u>λόγιες</u>	<u>προσαρμοσμένες</u>
-ος	-τισσα (-τις)
-της	-τήρας (-τήρ)
-τρια	-τορας (-τωρ)
-σία	-ση (-σις)

Οι ρίζες όμως, γενικά, επηρεάζονται πολύ λιγότερο με την εξέλιξη της γλώσσας. Έτσι, πρακτικά, η σπονδυλική στήλη πλείστων όσων οικογενειών σημερινών λέξεων είναι οι αρχαίες ρίζες που έμειναν αναλλοίωτες με το πέρασμα χιλιετιών. Αυτές οι ρίζες αλλά και οι αντίστοιχες ριζικές λέξεις δεν διδάσκονται συστηματικά.

Για παράδειγμα, η ρίζα -αλ- (ριζική λέξη η αρχαία αλς = θάλασσα) είναι η κοινή ρίζα μιας ολόκληρης οικογένειας λέξεων που χρησιμοποιούνται σήμερα: αλιεία, αλιευτικό, αλυκή, αλογόνο, άλατα, αλάτι, αλμυρός, αρμύρα (αλμύρα), άλμη, ύφαλος, ίσαλος, κ. ά.

Άλλο παράδειγμα: Το ρήμα πίπτω δεν χρησιμοποιείται μόνο του στη νεοελληνική, αλλά έχει αντικατασταθεί από το ρήμα πέφτω. Δεν παύει, όμως, να χρησιμοποιείται - και αυτό και τα παράγωγά του - σε σύνθετες λέξεις ως δεύτερο συνθετικό:

(πίπτω)	πτώση
συμπίπτω	σύμπτωση
προσπίπτω	πρόσπτωση
καταπίπτω	κατάπτωση
εκπίπτω	έκπτωση
μεταπίπτω	μετάπτωση
κτλ	

Με κύριες πηγές τα Λεξικά του Δ. Δημητράκου (Μέγα και Επίτομο) και το Αντίστροφο Λεξικό του Γ. Κουρμούλη καταγράψαμε⁽¹⁾ 571 παράγωγα και σύνθετα που προέρχονται από το αρχαίο ρήμα "τίθημι" (νέο: "θέτω"), από τις λογικές ρίζες -θε- και -θη-. Στους πίνακες των συγγενών λέξεων αυτής της οικογένειας⁽²⁾ επισημαίνονται πολλές "κενές θέσεις", δηλαδή θέσεις λέξεων που δεν υπάρχουν. Σ' αυτές τις λέξεις κάποια στιγμή μπορούμε να δώσουμε ύπαρξη χρησιμοποιώντας τις ως κατάλληλους τεχνικούς όρους για την ονοματοδότηση σημερινών νέων εννοιών. Φυσικά, θα πρόκειται για νεολογισμούς! Αλλά το φόβο αυτό πιστεύω πως θα τον έχουμε πλέον ξεπεράσει...

Παράδειγμα: Με 2ο συνθετικό το "-θέτης" και 1ο συνθετικό πρόθεση ή αχώριστο μόριο έχουν βρεθεί τα σύνθετα: αποθέτης, διαθέτης, αναθέτης, εκθέτης, καταθέτης, συνθέτης. Οι ανύπαρκτες - ως τώρα - λέξεις αντιθέτης, μεταθέτης, παραθέτης, τηλεθέτης, υπερθέτης ... είναι θαυμάσιοι υποψήφιοι τεχνικοί όροι για να ανασυρθούν από την ανυπαρξία στην ύπαρξη και να αποδώσουν - κατάλληλες φυσικά - νέες έννοιες.

Μια σημαντική παρατήρηση πάνω σ' αυτή τη μεγάλη οικογένεια του "θέτω" είναι ότι το παθητικό "θέτομαι" - και κυρίως στα σύνθετά του - χρησιμοποιείται περιορισμένα. Αντ' αυτού χρησιμοποιείται το παθητικό "τίθημαι" και τα σύνθετά του. Έτσι, χρησιμοποιούνται και σήμερα τα ρήματα ανατίθημαι, αντιτίθημαι, αποτίθημαι, διατίθημαι, εκτίθημαι, επιτίθημαι κ.ά. Τα ρήματα αυτά, δυστυχώς, είναι ανύπαρκα για τη σχολική γραμματική και άγνωστο πώς να κλιθούν από το μαθητή. Κι ακούγεται, αίφνης, από μαθητικά χείλη "οι εχθροί επιτίθενται" και δεν ξέρουμε πώς ν' αντιδράσουμε! Θά 'ταν σωστό, σύμφωνα με τη σχολική γραμματική, εμείς να διορθώσουμε το "επιτίθενται" του μαθητή με το "επιθέτονται";! [Ευτυχώς, σήμερα υπάρχουν αξιόλογες προτάσεις^(1,9) που πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της η Πολιτεία κατά την αναθεώρηση της επίσημης Γραμματικής⁽²⁰⁾].

3. 2. 5 Εξοβελισμός συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων

Ένα άλλο πρόβλημα του ονοματοθέτη, αλλά και του χρήστη, στη διατύπωση των όρων και των ορισμών, είναι ο εξοβελισμός ή η απολίθωση, από τη σχολική Γραμματική, λέξεων ή φράσεων πολύ κοινών και που μ' αυτόν τον τρόπο του συνιστάται να τις αποφεύγει. Για παράδειγμα, η πρόθεση "μέχρι" είναι ανύπαρκτη για τη σχολική Γραμματική, ενώ οι λέξεις "κατά", "εκ (εξ)", "από", "υπό" δεν διδάσκονται ως αρχαίες αλλά και νέες προθέσεις. Διδάσκεται, όμως, ότι οι λέξεις αυτές είναι "λόγια αχώριστα μόρια", ενώ φράσεις όπως κατ' αρχήν, κατ' ανάγκην, εξ αρχής, υπ' όψιν, κτλ. πρέπει να χρησιμοποιούνται ως "απολιθώματα" (καταρχήν, κατανάγκη, εξαρχής, υπόψη, κτλ.).

Κατά την άποψή μας, είναι ακατανόητος ο χαρακτηρισμός "λόγιος" και απαράδεκτος ο όρος "απολίθωμα".

Αφού στο μεγαλύτερο μέρος του το ορομορφολογικό υπόβαθρο της σημερινής γλώσσας μας είναι κληρονομημένο από την αρχαία φάση της, τί νόημα έχει ότι μια λέξη είναι "λόγια" ή ένα μόρφημα (όπως ένα "αχώριστο μόριο") είναι "λόγιος"; Για

παράδειγμα, ας πάρουμε τη σημερινή λέξη "υπομονετικός". Όταν το "αχώριστο μόριο" υπο- είναι λόγιο, το ριζικό μόρφημα -μον- (ρήμα: μένω) είναι λόγιο, η παραγωγική κατάληξη -τ-ικ-ός είναι λόγια, εκείνο το πρόσφυμα -ε- (που στην αντίστοιχη αρχαία λέξη ήταν -η-), δηλαδή το 1/12 της λέξης, υπερισχύει όλων των άλλων λόγιων συστατικών και κάνει τη λέξη "μη λόγια";

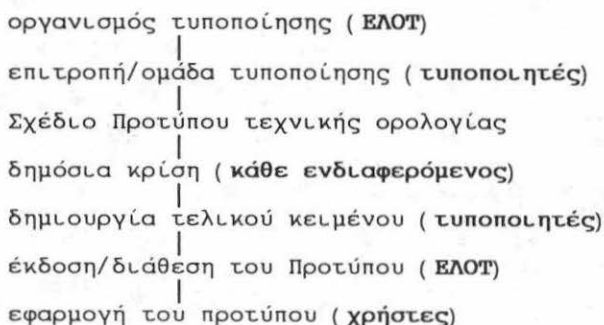
Ας δούμε για μια στιγμή τον όρο απολίθωμα⁽¹³⁾. "Τι σημαίνει απολίθωμα; Σημαίνει κατ' αρχήν νέκρωμα (νέκρωση και διατήρηση με τη μορφή πέτρας). Τα στοιχεία, όμως, της αρχαίας φάσης της ελληνικής γλώσσας που ενυπάρχουν στη σημερινή είναι ζωντανά κύτταρα, είναι ζωντανοί ιστοί και όχι πέτρινα κουφάρια... (θα έπρεπε άραγε να πούμε και στους ξένους να απολιθώσουν τα de jure, de facto, a priori, a posteriori, ad hoc και τόσα άλλα και να τα αποδώσουν μονολεκτικά για να βοηθήσουν κι αυτοί τα καημένα τα παιδιά τους;)".

3.3 Το πρόβλημα της γενικής αποδοχής

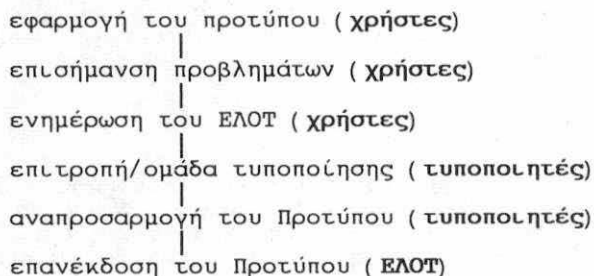
Από τους πιο σημαντικούς συντελεστές για την επιτυχία της ονοματοδοσίας είναι η γενική αποδοχή - ή κοινή αποδοχή - των όρων από κάθε ενδιαφερόμενο άτομο μιας κοινότητας, σ' οποιαδήποτε κατηγορία κι αν ανήκει το άτομο αυτό.

Βασικός στόχος του ονοματοθέτη θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση της γενικής αποδοχής, πράγμα που σημαίνει συνεργασία ανάμεσα στον ονοματοθέτη και στις άλλες κατηγορίες, διαφάνεια, ευρύτητα πνεύματος, αμεροληψία, διαλλακτικότητα, δημοσιότητα. Όλα αυτά τα στοιχεία, όμως, μόνο στη δραστηριότητα και τη μεθοδολογία της Τυποποίησης μπορούν να εξασφαλιστούν. Γι αυτό και οι τυποποιητές είναι η σπουδαιότερη, ίσως, κατηγορία για τη δημιουργία και προώθηση της τεχνικής ορολογίας. Λέγαμε⁽¹⁾ το 1987 ότι οι ταλαντούχοι στην τεχνική ορολογία επιστήμονες "στην Τυποποίηση" πρέπει να συσπειρωθούν για να προωθηθεί σωστά και να αποδώσει το έργο τους. Σήμερα λέμε ότι η συσπείρωση πρέπει να γίνει "στις αρχές και στις διαδικασίες της Τυποποίησης" και χτυπάμε ένα γενικότερο συναγερμό.

Η διαδικασία για τη καθιέρωση ενός προτύπου ορολογίας (όπως εξάλλου κάθε προτύπου) συνοψίζεται στις ακόλουθες φάσεις:

Δεν σταματάει, όμως, εκεί η διαδικασία, αλλά ανακυκλώνεται δυναμικά:

Η διαδικασία της τυποποίησης, μέσω της Δημόσιας Κρίσης, εγγυάται, αν όχι την πλήρη εξασφάλιση γενικής αποδοχής, τη **συναίνεση** των ενδιαφερομένων. Υπάρχει όμως η προϋπόθεση: ότι ο κάθε ενδιαφερόμενος, αν έχει **τεκμηριωμένη αντίρρηση** θα πρέπει να κάμει τον κόπο να ενημερώσει τον ΕΛΟΤ. Αλλιώς η μη έκφραση αντίρρησης σημαίνει **συμφωνία**, ή τουλάχιστον **ανοχή**, γεγονός που δεν παραβιάζει τη συναίνεση.

Σήμερα, με τη λειτουργία της **ΕΛΕΤΟ⁽²⁷⁾**, υπάρχουν ευρύτερες δυνατότητες αξιοποίησης **εργασιών ορολογίας** από επιτροπές και ομάδες **ονοματοθετών** όχι μόνο του ΕΛΟΤ αλλά και άλλων φορέων. Αρκεί αυτά τα συλλογικά όργανα να πληρούν ορισμένες αναγκαίες προϋποθέσεις ανάμεσα στις οποίες κυρίαρχο ρόλο έχει η τήρηση **διαδικασιών ανάλογων με τις διαδικασίες της τυποποίησης⁽²⁷⁾**.

4. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΗ

Η πλευρά των προβλημάτων του ονοματοθέτη που αφορά την έκφραση και διατύπωση τεχνικών κειμένων αποτελούν και προβλήματα του χρήστη.

Το πρόβλημα του χρήστη, όπως αυτό διατυπώθηκε στο Κεφ.1, παύει να υφίσταται όταν "δουλέψει" ο ονοματοθέτης και τα αποτελέσματά του **καταστούν διαθέσιμα** σε κάθε ενδιαφερόμενο. Όταν δηλαδή, σε κάθε τομέα, θα έχουν εκδοθεί **λεξιλόγια ειδικής ορολογίας** που να περιέχουν τους όρους, αλλά και τους ορισμούς τους, όπως έχει γίνει για κάποιους τομείς όπου έχουν εκδοθεί Πρότυπα ΕΛΟΤ, και κάθε ανάγκη για τεχνική ορολογία που θα αναφύεται θα πρέπει να φτάνει όσο το δυνατόν γρηγορότερα στις επιτροπές/ομάδες των **τυποποιητών (ΕΛΟΤ)** και γενικότερα των **ονοματοθετών (ΕΛΕΤΟ)**, να προγραμματίζεται και να προωθείται. Αλλιώς, δεν θα προλαβαίνουμε την εισροή ξένων όρων με τα γνωστά επακόλουθα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ - Εδώ ακριβώς είχαμε κάμει⁽²⁾ μια πρόταση για το ελληνικό μεταφραστικό τμήμα της ΕΟΚ, που μεταφράζει όλα τα επίσημα κείμενα της ΕΟΚ στα ελληνικά και παίζει πολύ συχνά και το ρόλο του ονοματοθέτη, παράγοντας όρους πολλοί από τους οποίους δεν είναι γενικά αποδεκτοί από τους ενδιαφερομένους του σχετικού τομέα στην Ελλάδα: Να καθιερωθεί **επείγουσα διαδικασία**, ώστε οι προτεινόμενοι νέοι όροι του μεταφραστικού

της ΕΟΚ να περνούν από δημόσια κρίση και ύστερα να καθιερώνονται. Έτσι, θα πάψουμε να προβάλλουμε διεθνώς, αν μη τι χειρότερο, την ασυνεννοησία μας με το να χρησιμοποιούμε στην ΕΟΚ όρους που δεν έχουν γίνει γενικά αποδεκτοί μέσα στην Ελλάδα! Η πρόταση αυτή εξακολουθεί να ισχύει και τώρα με τις σημερινές δυνατότητες.

5. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΕΥΡΥ ΚΟΙΝΟ

Η καθιέρωση γενικά αποδεκτής ελληνικής τεχνικής ορολογίας, αλλά και κοινής ορολογίας, και ο περιορισμός των ξενόγλωσσων όρων στην επαγγελματική αλλά και στην καθημερινή επικοινωνία διευκολύνει την κατανόηση, ανεβάζει ποιοτικά το επίπεδο της γλώσσας και συντελεί σε σημαντική ανάπτυξη της αλλά και ταυτόχρονα στη διατήρηση του χαρακτήρα της.

Μόνο έτσι θα λυθεί το πρόβλημα του απλού Έλληνα πολίτη, του γενικού κοινού. Έτσι, το εκπαιδευτικό, το επιμορφωτικό ή ψυχαγωγικό βιβλίο, ο ημερήσιος και ο περιοδικός τύπος και γενικά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα είναι πραγματικά ελληνόγλωσσα και κατά συνέπεια θα πλησιάσουν τον Έλληνα αναγνώστη.

6. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΟΥ

Όπως προαναφέρθηκε, ο γλωσσολόγος ήταν ως τώρα ουσιαστικά αμέτοχος στην όλη διαδικασία της ανάπτυξης, προώθησης και καθιέρωσης τεχνικής ορολογίας στα διάφορα πεδία γνώσης που είναι ξένα προς αυτόν. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να εξακολουθήσει να μένει αμέτοχος. Μπορεί να παίξει σημαντικότατο ρόλο, αν σκύψει λίγο από το βάθος της επιστήμης του και βοηθήσει στην εφαρμογή της. Αν ενημερώσει και εφοδιάσει κατάλληλα τους ονοματοθέτες. Πέρα από τα Πρότυπα των αρχών της ορολογίας^{(10), (11), (12)} οι ονοματοθέτες χρειάζονται και άλλα ειδικότερα βοηθήματα που μπορεί να τα αναπτύξει ο γλωσσολόγος και να τα θέσει στη διάθεσή τους με τη μορφή μεθοδικής εφαρμογής.

Ο γλωσσολόγος μπορεί να δημιουργήσει, σε συνδυασμό και με το υπόβαθρο που θα προσφέρει το σχολείο, μια αξιολογη κατηγορία ονοματοθετών που θα δουλεύουν με γλωσσολογικά κριτήρια. Αυτό είναι εφικτό, ενώ το αντίθετο, δηλαδή η ενημέρωση σε βάθος του γλωσσολόγου στα επιστημονικά και τεχνικά θέματα των άλλων κλάδων, ώστε να συμβάλει ουσιαστικά στην τεχνική ορολογία τους, κατά τη γνώμη μας είναι ανεδαφικό.

Με την πιο πάνω άποψή μας προσδιορίζουμε ποιος κατά τη γνώμη μας είναι ο σπουδαιότερος ρόλος του γλωσσολόγου στην υπόθεση της τεχνικής ορολογίας και δεν θέλουμε να μειώσουμε καθόλου την πολύτιμη γνωμοδοτική προσφορά ορισμένων γλωσσολόγων, εξαιρέσεων, που είναι μέλη επιτροπών και ομάδων εκπόνησης τεχνικής ορολογίας και που διακρίνονται για το ιδιαίτερο ενδιαφέρον τους να εμβαθύνουν στη γνώση τομέων ξένων προς την επιστήμη τους, ούτε θέλουμε να αγνοήσουμε τη σπουδαιότητα των παρατηρήσεων ενός γλωσσολόγου επί ενός κειμένου τεχνικής ορολογίας στη φάση της Δημόσιας Κρίσης.

Ο γλωσσολόγος έχει απέναντί του ένα ορολογικό υλικό που εμφανίζει ιδιομορφίες έναντι του γενικού γλωσσικού υλικού της ελληνικής γλώσσας. Ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις και κατά συνέπεια ιδιαίτερη αντιμετώπιση. Ευρύ πεδίο έρευνας με επείγουσες ανάγκες ανάπτυξης μεθόδων εφαρμογής.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Δεδομένου ότι στις προτάσεις του Ενημερωτικού Σημειώματος⁽¹⁾ προς τον Α. Τρίτη δινόταν κεντρικός ρόλος στον ΕΛΟΤ, αντίγραφο του πιο πάνω Σημειώματος διαβίβασα και στον ΕΛΟΤ.

Η εκτενέστερη επεξεργασία των αρχικών προτάσεων οδήγησε στην εκπόνηση προμελέτης⁽¹⁷⁾ για συγκεκριμένη πραγμάτωση τους. Την προμελέτη αυτή, με τον τίτλο "Σύστημα Εκπόνησης, Τυποποίησης και Καθιέρωσης Ελληνικής Τεχνικής Ορολογίας" και το αρκτικόλεξο **ΣΕΤΥΚΕΤΟ**, υπέβαλα στον ΕΛΟΤ στις 7.1.1988 με ανακοίνωση στον Α. Τρίτη και αργότερα (2.8.88) στο διάδοχό του στο Υπουργείο Παιδείας κ. Γ. Παπανδρέου.

α. Οι αρχικές προτάσεις ήταν ένα προσκλητήριο που απευθυνόταν:

στην εκπαίδευση: ώστε το σχολείο

- να ανοίξει τους γλωσσικούς ορίζοντες του μαθητή και να τον βοηθήσει να αποκτήσει συνειδητοποιημένη γνώση της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας,
- να διδάξει τις αρχαίες ρίζες που πάνω τους στηρίζονται οι σημερινοί όροι μας (κοινοί και τεχνικοί) με σεβασμό και πληρότητα,
- να διδάξει την παραγωγή, τη σύνθεση και τις βασικές αρχές για το σχηματισμό της τεχνικής ορολογίας και
- να διδάξει τις σημαντικές οικογένειες λέξεων που απαρτίζουν το γλωσσικό μας πλούτο,

στον ΕΛΟΤ:

να δραστηριοποιηθεί εντονότερα προς την κατεύθυνση της τεχνικής ορολογίας.
Να δημιουργήσει Υπηρεσία Τεχνικής Ορολογίας για το συντονισμό και τη γρήγορη προώθηση του έργου των τεχνικών επιτροπών του (τυποποιητών) στην τυποποίηση και καθιέρωση τεχνικής ορολογίας,

στους ονοματοθέτες:

να συσπειρωθούν γύρω από τον ΕΛΟΤ, ώστε με ενισχυμένη κοινή προσπάθεια να προωθηθεί η

τεχνική ορολογία μέσω της καθιερωμένης πλέον διαδικασίας της εθνικής τυποποίησης,

στους χρήστες και στο ευρύ κοινό:

να συνειδητοποιήσουν το ρόλο της τυποποίησης γενικά, και ειδικότερα στην τεχνική ορολογία, και ν' αρχίσουν - όσοι δεν άρχισαν - να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματά της και να επωφελούνται από αυτά. Τους δίνεται η δυνατότητα να αποκομίζουν σημαντική πληροφόρηση από τον ΕΛΟΤ, αλλά και η ευκαιρία να ακουστούν και οι δικές τους απόψεις, και τέλος

στους γλωσσολόγους:

να συνεργαστούν και να προσφέρουν την πολύτιμη βοήθειά τους στους τυποποιητές και στον ΕΛΟΤ.

β. ΣΕΤΥΚΕΤΟ:

Σχέδιο συγκεκριμένης πραγμάτωσης των αρχικών προτάσεων

Το ΣΕΤΥΚΕΤΟ, που όπως προαναφέρθηκε προέκυψε από την επεξεργασία των αρχικών προτάσεων, ήταν Σχέδιο-Προμελέτη συγκεκριμένης υλοποίησης που θα μπορούσε να έχει εφαρμοστεί από το 1988 και προέβλεπε:

κεντρικό ρόλο για τον ΕΛΟΤ

- α. Με τη δημιουργία στον ΕΛΟΤ της Υπηρεσίας Τεχνικής Ορολογίας (ΥΤΟ) που θα ανελάμβανε τη λειτουργία και γραμματειακή υποστήριξη του ΣΕΤΥΚΕΤΟ,
- β. με τη λειτουργία με ευθύνη του ΕΛΟΤ της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Τεχνικής Ορολογίας (ΕΣΕΤΟ) αποτελούμενης από δύο ειδικούς στην Τεχνική Ορολογία, ένα γλωσσολόγο και ένα θετικό επιστήμονα, και από 11 μέλη-εκπροσώπους διάφορων συλλογικών φορέων και επιστημονικών ενώσεων (ΕΕΦ, ΕΕΧ, ΕΜΕ, ΤΕΕ, Βιομηχανία κ.ά.) και
- γ. με την ειδική ενεργοποίηση των τεχνικών επιτροπών και ομάδων εργασίας του για την ορολογία.

για τους φορείς τεχνικής ορολογίας

Υποχρεωτική συγκρότηση και λειτουργία μόνιμων Επιτροπών Τεχνικής Ορολογίας (ΕΤΟ) ή μόνιμων Κλαδικών Επιτροπών Τεχνικής Ορολογίας (ΚΕΤΟ), με προβλεπόμενη σύνθεση και αρμοδιότητες, οι οποίες θα συντονίζονταν από την ΕΣΕΤΟ.

για την Ακαδημία (Γραφ. Ορολογίας)

Συμμετοχή στο σύστημα και συνεργασία ως Υπηρεσία και ως φορέας ορολογίας.

για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΥΠΕΠΘ)

Συμμετοχή στο σύστημα και συνεργασία ως Υπηρεσία και ως φορέας ορολογίας.

για το μεταφρα-
στικό της ΕΟΚ

Συμμετοχή στο σύστημα και συνεργασία ως
Υψηλότητα και ως φορέας ορολογίας.

γ. Τι προτείνουμε σήμερα

Εκτιμώντας τα γεγονότα που μεσολάβησαν μέχρι σήμερα μπορούμε να πούμε ότι:

- Οι αρχικές προτάσεις, που έτυχαν ευμενών σχολίων από τον Α. Τρίτση και στη συνέχεια μορφοποιήθηκαν στο συγκεκριμένο πραγματοποιησιμο σύστημα ΣΕΤΥΚΕΤΟ, για το οποίο και ο διάδοχος Υπουργός εξέφρασε τις "ευχαριστίες" του, τελικά δεν ευδοκίμησαν.
- Ο ΕΛΟΤ στάθηκε άτολμος και εξακολουθεί για χρόνια να παραμένει, για διάφορους λόγους, αδύναμος και δεν προχώρησε στις απαραίτητες ενέργειες για την εγκαθίδρυση του ΣΕΤΥΚΕΤΟ ή ενός ανάλογου Συστήματος, ενώ ήταν ο πλέον ενδεδειγμένος Οργανισμός για να κάμει κάτι τέτοιο.
- Ούτε η Ακαδημία ούτε το Υπουργείο Παιδείας μπόρεσαν να αναλάβουν παρόμοια πρωτοβουλία. Η πρώτη έχει επιτελέσει παραγωγικό έργο ως όργανο εκπόνησης ορολογίας (Γραφείο Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών), ενώ το δεύτερο (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο) εκδήλωσε πρόσφατα συντονιστική δραστηριότητα, η οποία όμως - κατά τη γνώμη μας επειδή στερείται θεσμοθέτησης, υποδομής και πόρων - δεν μπόρεσε να παίξει τέτοιο ρόλο.
- Αξιόλογη ήταν η συντονιστική πρωτοβουλία της ΜΟΤΟ⁽²¹⁾ της οποίας, όμως, η εμβέλεια είναι ακόμα μικρή (σε πέντε επιτροπές/ομάδες), ενώ η πρωτοβουλία της ΜΕΠΟ⁽²²⁾ δεν βρήκε ανταπόκριση.
- Κάποια στιγμή, το Νοέμβρη του 1990, φάνηκε ότι η περίοδος ηρεμίας της Πολιτείας τέλειωσε. Με απόφαση της ΓΓΕΤ συγκροτήθηκε η 12μελής Ομάδα "Απόδοση Ορολογίας" με συντονιστή τον Καθηγητή κ. Θ. Τάσιο και με εντολή, εντός τετράμηνης προθεσμίας, να διερευνήσει την υπάρχουσα κατάσταση και να μελετήσει και σχεδιάσει Συντονισμένο Ερευνητικό Πρόγραμμα (ΣΠ) με θέμα την "Απόδοση Ορολογίας" σε εθνική κλίμακα.

Η Ομάδα εργάστηκε με ζήλο και ολοκλήρωσε το έργο της το Μάρτιο 1991 συνέταξε δε και υπέβαλε στη ΓΓΕΤ (Μάιος 1991) την Τελική Εκθεσή της⁽¹⁸⁾, που περιλαμβάνει:

- . Ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης με λεπτομερή κατάλογο οργάνων και εργασιών ορολογίας
- . Τους σκοπούς και τους στόχους του υπό μελέτη ΣΠ
- . Το θεματολόγιο του ΣΠ
- . Τα μέσα του ΣΠ και
- . Τη συνιστώμενη στρατηγική.

Εκτοτε η Πολιτεία βρίσκεται και πάλι σε περίοδο ηρεμίας η οποία είναι άγνωστο πόσο θα διαρκέσει.

- Η κινητικότητα, όμως, των ανθρώπων της ορολογίας, μερικοί από τους οποίους έχουν κατά καιρούς κάμει αξιόλογες

ατομικές προτάσεις και προσπάθειες - όπως π.χ. οι Σ. Διάμεσης⁽²⁴⁾ και Β. Α. Φιλόπουλος⁽²⁵⁾ - δεν ακολούθησε την ίδια διαδρομή. Οι ανησυχίες τους κορυφώθηκαν ακολουθώντας την πίεση των αναγκών, σε κλαδική, σε εθνική και πολύ περισσότερο σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Δεν έμενε παρά η αρχική προσέγγιση μεταξύ τους για μια συντονισμένη εκκίνηση.

Μετά την επιτυχημένη Εκδήλωση του Γαλλικού Ινστιτούτου "Τα εργαλεία του μεταφραστή" (10-15/2/1992), που έφερε για μια ακόμη φορά στο τραπέζι των συζητήσεων το πρόβλημα της ελληνικής ορολογίας, με ατομική πρωτοβουλία της Μ. Καρδούλη (Ιόνιο Πανεπιστήμιο) πραγματοποιήθηκε η - ιστορική πλέον - **ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ "ΑΣΤΕΡΟΣ"** (14.4.92)⁽²⁶⁾ που αποτέλεσε την αφετηρία των εξελίξεων για την ίδρυση (8.07.92) της **Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)**, η παρουσίαση της οποίας γίνεται σε χωριστή Ομιλία⁽²⁷⁾.

- Κλείνοντας, συνοψίζουμε τη σημερινή μας Πρόταση στην ακόλουθη διαπίστωση και παράτρυνση:

Με την **ΕΛΕΤΟ** υπάρχουν πια θεσμικό πλαίσιο και οργάνωση που είναι σύγχρονα, ευέλικτα και εξελικτικά και εξασφαλίζεται η δυνατότητα αξιοποίησης κάθε υπάρχοντος οργάνου ορολογίας, αλλά και η απεριόριστη δυνατότητα δημιουργίας νέων οργάνων για κάθε νέο τομέα. Δεν μένει παρά η συσπείρωση όλων των ενδιαφερομένων γύρω από την **ΕΛΕΤΟ**.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΓΓΕΤ	Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας
ΕΕΦ	Ένωση Ελλήνων Φυσικών
ΕΕΧ	Ένωση Ελλήνων Χημικών
ΕΛΕΤΟ	Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (Επιστημονικό σωματείο για την ορολογία)
ΕΛΚΕΠΑ	Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας
ΕΛΟΤ	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΕΜΕ	Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΕΤ-1	Ελληνική Τηλεόραση 1 (Το 1ο Κανάλι της Ελληνικής Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης)
ΜΕΠΟ	Μόνιμη Επιτροπή Ορολογίας (λειτουργεί με ευθύνη του ΠΣΔΜ-Η)

ΜΟΤΟ	Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας (Ομάδα Εργασίας της αντιπροσωπευτικής εθνικής Τεχνικής Επιτροπής "Τηλεπικοινωνίες" - ΤΕ-Τ - αρμόδια για την ελληνική τηλεπικοινωνιακή ορολογία. Η ΤΕ-Τ και οι Ομάδες Εργασίας της αποτελούν τα επίσημα όργανα της ελληνικής τηλεπικοινωνιακής τυποποίησης και λειτουργούν με την ευθύνη του ΟΤΕ, σε συνεργασία με τον ΕΛΟΤ).
ΟΕΔΒ	Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος
ΣΕΤΥΚΕΤΟ	Σύστημα Εκπόνησης, Τυποποίησης και Καθιέρωσης Ελληνικής Τεχνικής Ορολογίας
ΣΠ	Συντονισμένο Ερευνητικό Πρόγραμμα
ΤΕ2/ΟΕ5	Ομάδα Εργασίας "Ηχομόνωση" (Ομάδα Εργασίας 5 της αντιπροσωπευτικής εθνικής Τεχνικής Επιτροπής "Περιβάλλον" - ΤΕ2 - αρμόδια για την ελληνική τυποποίηση και ορολογία ακουστικής. Η ΤΕ2 και οι Ομάδες Εργασίας της αποτελούν τα επίσημα όργανα της ελληνικής τυποποίησης για το περιβάλλον και λειτουργούν με την ευθύνη του ΕΛΟΤ).
ΤΕ21	Αντιπροσωπευτική εθνική Τεχνική Επιτροπή "Αρχές Τεχνικής Ορολογίας". Η ΤΕ21 και οι Ομάδες Εργασίας της αποτελούν τα επίσημα όργανα της ελληνικής τυποποίησης των αρχών και μεθόδων της Τεχνικής Ορολογίας και λειτουργούν με την ευθύνη του ΤΕΕ, σε συνεργασία με τον ΕΛΟΤ.
ΤΕ48/ΟΕ1	Ομάδα Εργασίας "Ορολογία Πληροφορικής" (Ομάδα Εργασίας 1 της αντιπροσωπευτικής εθνικής Τεχνικής Επιτροπής "Ηλεκτρονική Επεξεργασία Πληροφοριών" - ΤΕ48 - αρμόδια για την ελληνική ορολογία πληροφορικής. Η ΤΕ48 και οι Ομάδες Εργασίας της αποτελούν τα επίσημα όργανα της ελληνικής τυποποίησης πληροφορικής και λειτουργούν με την ευθύνη του ΕΛΚΕΠΑ, σε συνεργασία με τον ΕΛΟΤ.
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. **Βαλεοντής Κ.** - "Προβλήματα της τεχνικής ορολογίας", Ενημερωτικό Σημείωμα για τον Υπουργό Παιδείας Α. Τρίτση, 11-9-1987
2. **Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 996.09-1991** "Επεξεργασία Πληροφοριών - Λεξιλόγιο - Μέρος 9 : Επικοινωνία δεδομένων"

3. **Βαλεοντής Κ., Διάμεσης Σ., Κάβουρας Ι., Μπακόλας Δ., Μπαλτά Χ., Παναγιωτάκος Δ.** - "Τρίγλωσση Ορολογία Πληροφορικής", Αθήνα, ΕΛΚΕΠΑ, 1991
4. **ΜΟΤΟ** - "Ενιαίο Λεξιλόγιο Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας" - Έκδοση 3η, Αθήνα, ΟΤΕ, Ιούνιος 1992
5. **Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 996.01** "Επεξεργασία Πληροφοριών - Λεξιλόγιο - Μέρος 1 : Θεμελιώδεις Οροι", Αθήνα, ΕΛΟΤ, 1991
6. **Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 263.01** "Ακουστική - Ορολογία - Μέρος 1 : Ταλαντώσεις, δονήσεις, ήχος, μηχανικός κλονισμός", Αθήνα, ΕΛΟΤ, 1991
7. **International Standard ISO/R 704** - "Naming principles"
8. **International Standard ISO/R 1087** - "Vocabulary of Terminology"
9. **International Standard ISO 704** - "Principles and methods of terminology"
10. **Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 402** - "Αρχές Ονοματοδοσίας"
11. **Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 561** - "Λεξιλόγιο Ορολογίας"
12. **Σχέδιο Ελληνικού Προτύπου ΕΛΟΤ 402** - "Αρχές και μέθοδοι Ορολογίας"
13. **Βαλεοντής Κ.** - "Ανάλυση των βασικών αρχών της Τεχνικής Ορολογίας" - Αθήνα, ΕΛΟΤ, 1988
14. **Βαλεοντής Κ.** - "Απόψεις για το σημερινό γλωσσικό πρόβλημα" (Ανοιχτή επιστολή στον Υπουργό Παιδείας Αντώνη Τρίτση), Αθήνα, Φεβρουάριος 1987
15. **Βαλεοντής Κ.** - "Συστηματικό εννοιολογικό υπόβαθρο της ορολογίας Ακουστικής", Πρακτικά του Συνεδρίου "Ακουστική-86" της Ελληνικής Ακουστικής Εταιρείας - Αθήνα 7-8 Νοεμβρίου 1986
16. **Βαλεοντής Κ.** - "Η Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας (ΜΟΤΟ) και η γενικότερη συμβολή της στην εκπόνηση ελληνικής ορολογίας", Ομιλία στην Εκδήλωση "Τα εργαλεία του μεταφραστή" του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, 10-15/2/1992
17. **Βαλεοντής Κ.** - "Σύστημα Εκπόνησης, Τυποποίησης και Καθιέρωσης Ελληνικής Τεχνικής Ορολογίας (ΣΕΤΥΚΕΤΟ)" [Προμελέτη που
 - υποβλήθηκε στον ΕΛΟΤ στις 7.1.1988 με ανακοίνωση στον Υπουργό Παιδείας Αντώνη Τρίτση
 - υποβλήθηκε στις 2.8.1988 και στον επόμενο Υπουργό Παιδείας κ. Γ. Παπανδρέου και
 - δημοσιεύτηκε στο ΔΕΛΤΙΟ του Πανελλ. Συλλ. Διπλ. Μηχ.-Ηλεκτρολόγων, Τεύχος αρ. 204, Νοέμβριος 1988]

18. ΓΓΕΤ - "Τελική Έκθεση της Ομάδας Απόδοση Ορολογίας", Αθήνα, Μάιος 1991
19. Ιορδανίδου Άννα - "Τα ρήματα της νέας ελληνικής", 1η Έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, Ιανουάριος 1992
20. "Νεοελληνική Γραμματική" (Αναπροσαρμογή της Μικρής Νεοελληνικής Γραμματικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη), ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1983
21. ΜΟΤΟ - "Συμφωνία αμοιβαίας αναγνώρισης εργασιών των Επιτροπών και Ομάδων εκπόνησης ελληνικής Ορολογίας" (συντονιστική συμφωνία που έχουν υπογράψει ως τώρα οι ΜΟΤΟ, ΜΕΠΟ, ΤΕ21, ΤΕ2/ΟΕ5 και ΤΕ48/ΟΕ1)
22. Βαλεοντίς Κ. - "Κώδικας Σχηματισμού Ελληνικών Συντετμημένων Όρων" (ΚΣΕΣΟ), Αύγουστος 1990 [Σχέδιο που υποβλήθηκε στην ΤΕ21 και ανακοινώθηκε στους ΕΛΟΤ, ΜΕΠΟ, ΜΟΤΟ, ΤΕ48/ΟΕ1, Γραφείο Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών της Ακαδημίας και Τομέα Γλωσσολογίας Πανεπ. Αθηνών, για περαιτέρω επεξεργασία, προώθηση και καθιέρωση, ώστε να αποτελέσει βοήθημα για τα όργανα εκπόνησης ορολογίας]
23. ΜΕΠΟ - Επιστολή του ΠΣΔΜ-Η (Ιούνιος 1989) σε ευρύ σύνολο αποδεκτών (ενημέρωση για τη λειτουργία της ΜΕΠΟ και πρόσκληση για κινητοποίηση και συγκρότηση οργάνων σε κάθε κλαδικό φορέα)
24. Διάμεσης Σ. - Εγγραφή πρόταση προς τον Πρόεδρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (Ι. Σβορώνο), 1985
25. Φιλόπουλος Β. Α. - "Προβλήματα στην τυποποίηση της ελληνικής ορολογίας", CCE/Terminologie et traduction No 1, 1990
26. Καρδούλη Μ. - Επιστολή-Πρόσκληση προς τα μέλη της Ομάδας "Απόδοση Ορολογίας" και άλλα ενεργά μέλη ομάδων ορολογίας σε Συνάντηση (Αθήνα, Ξενοδοχείο ΑΣΤΗΡ, 14.4.92) στην οποία αποφασίστηκε ομόφωνα η δημιουργία Συλλογικού Επιστημονικού Οργάνου. Αποτέλεσμα της απόφασης αυτής ήταν η ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ).
27. Βαλεοντίς Κ., Καρδούλη Μ., Φιλόπουλος Β. Α. - " Η Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)".
28. Καταστατικό της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ), Αθήνα, 1992.

Κ. Βαλεοντίς
 Φυσικός-Ηλεκτρονικός
 Τηλεπικοινωνιακός Μηχανικός ΟΤΕ
 Τεχνικός Υπεύθυνος της ΜΟΤΟ και της ΤΕ2/ΟΕ5
 Αναπληρωτής Τεχνικός Υπεύθυνος της ΤΕ48/ΟΕ1
 Μέλος της ΜΕΠΟ
 Καραμανλάκη 18
 112 53 ΑΘΗΝΑ